

УДК 330.3:658.5

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Полозов М.О.

e-mail: mykhailo.polofov@nure.ua

Науковий керівник – д.т.н., проф. Романенков Ю.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК
м. Харків, Україна

This work is devoted to the theoretical foundations of assessing the crisis state of enterprises in modern economic conditions. The study examines the economic essence of a crisis state and its importance for effective enterprise management and bankruptcy prevention. Particular attention is paid to financial indicators and economic-mathematical models used to diagnose financial instability, including Altman, Springate, and Taffler models. These approaches allow assessing the financial condition of an enterprise and identifying potential risks.

У сучасних умовах розвитку економіки підприємства функціонують у складному та нестабільному середовищі, що характеризується високим рівнем конкуренції, швидкими змінами ринкових умов та значним впливом зовнішніх економічних факторів. У таких умовах важливого значення набуває своєчасне виявлення ознак кризового стану підприємства та здійснення ефективного управління з метою запобігання банкрутству. Саме тому питання оцінки кризового стану підприємства є актуальним як для наукових досліджень, так і для практичної діяльності підприємств.

Кризовий стан підприємства можна визначити як такий етап розвитку господарської діяльності, за якого підприємство втрачає фінансову стійкість, знижується ефективність його діяльності, а також виникають труднощі у виконанні фінансових зобов'язань. Причини виникнення кризового стану можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми. До внутрішніх факторів належать неефективне управління ресурсами, низький рівень фінансового контролю, помилки у стратегічному плануванні та недостатній рівень інноваційної діяльності. Зовнішні фактори включають економічну нестабільність, зміну законодавства, коливання валютних курсів, зниження попиту на продукцію або послуги підприємства [1].

Своєчасна оцінка кризового стану підприємства є необхідною умовою для прийняття ефективних управлінських рішень. Вона дозволяє визначити рівень фінансової стійкості підприємства, оцінити ризики банкрутства та розробити заходи щодо стабілізації діяльності. У науковій літературі існує значна кількість підходів до оцінки кризового стану підприємства, що базуються на аналізі фінансових показників, економіко-математичних моделях та комплексних системах оцінювання [1-3].

Рисунок 1 – Етапи оцінки кризового стану підприємства
Джерело: сформовано автором на основі [1, 2]

Одним із основних інструментів оцінки кризового стану підприємства є фінансовий аналіз. Він передбачає дослідження ключових показників діяльності підприємства, зокрема показників ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ділової активності. Аналіз цих показників дозволяє оцінити поточний фінансовий стан підприємства, виявити негативні тенденції та визначити можливі ризики погіршення фінансової стабільності.

Крім фінансового аналізу, широко використовуються економіко-математичні моделі прогнозування банкрутства. Такі моделі дозволяють на основі певної системи показників визначити ймовірність виникнення кризового стану підприємства. Найбільш відомими є моделі Альтмана, Спрінгейта та Таффлера, які базуються на використанні фінансових коефіцієнтів та статистичних методів аналізу.

Застосування таких моделей дозволяє не лише оцінити поточний стан підприємства, але й прогнозувати його розвиток у майбутньому. Це дає змогу керівництву підприємства своєчасно реагувати на можливі загрози та впроваджувати антикризові заходи.

Основні моделі оцінки кризового стану підприємства наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні моделі оцінки кризового стану підприємства

Модель	Основна характеристика	Призначення
Модель Альтмана (Z-score)	Базується на аналізі фінансових коефіцієнтів підприємства	Прогнозування ймовірності банкрутства
Модель Спрінгейта	Використовує систему фінансових показників для оцінки ризику	Визначення фінансової стабільності підприємства
Модель Таффлера	Оцінює платоспроможність та ефективність використання ресурсів	Аналіз фінансового стану підприємства
Модель Ліса	Використовує фінансові коефіцієнти для визначення ризику банкрутства	Оцінка фінансової стійкості

Джерело: сформовано автором на основі [1, 2]

Застосування зазначених моделей дозволяє отримати комплексну оцінку фінансового стану підприємства та визначити рівень ризику виникнення кризової ситуації. Важливою перевагою таких моделей є можливість використання доступної фінансової інформації, що значно спрощує процес аналізу.

Оцінка кризового стану підприємства повинна здійснюватися комплексно, з урахуванням кількісних і якісних показників діяльності. До кількісних показників належать фінансові коефіцієнти, що характеризують структуру капіталу, ліквідність, рентабельність та оборотність активів. Якісні показники включають рівень управління підприємством, ефективність організаційної структури, конкурентоспроможність продукції та інші фактори, що впливають на діяльність підприємства.

Оцінка кризового стану підприємства є важливим елементом системи антикризового управління. Вона дозволяє своєчасно виявити ознаки фінансових проблем, оцінити ризики банкрутства та розробити ефективні заходи щодо стабілізації діяльності підприємства.

Отже, теоретичні основи оцінки кризового стану підприємства базуються на використанні методів фінансового аналізу, економіко-математичних моделей та комплексного підходу до оцінки діяльності підприємства. Застосування цих інструментів сприяє підвищенню ефективності управління підприємством, дозволяє своєчасно виявляти кризові явища та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Подальші дослідження у цьому напрямі доцільно спрямувати на вдосконалення методів оцінки кризового стану підприємств із використанням сучасних інформаційних технологій та методів економічного прогнозування, що підвищить точність аналізу та ефективність управління діяльністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Мурована Т., Пасхал В. Діагностика ймовірності кризового стану та її ефективність для підтримання фінансової стійкості суб'єктів підприємництва. *Економічний аналіз*. 2019. Том 29. № 4. С 121-131.
2. Вовчак О., Кулиняк І., Гальків Л., Павлишин М., Горбенко Т. Удосконалення діагностики кризи на підприємстві: фінансово-економічний зріз. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2021. № 3(38). pp. 292-303.
3. Martovytskyi V., Argunov V., Ruban I., Romanenkov Y. Developing a Risk Management Approach based on reinforcement Training in the Formation of an investment Portfolio. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 2. No. 3 (122). pp. 106-116.